

SZÉKELY-UDVARHELY

1848-AS FÜGGETLENSÉGI POLITIKAI SZÉKELY ÚJSÁG

Megjelen hetenként kétszer: csütörtökön és vasárnap.

Előfizetési ára helyben házhoz hordva, vagy vidékre postán küldve: egész évre 10 K, félévre 5 K, negyedévre 2 K 50 fillér. Külföldre egész évre 12 K. — M. kir. postatakarékpénztári csekk-ök kliring 10,489. sz. — — — — — Helyközi telefon 15. sz.

Mindenféle díjak Székelyudvarhelyt előre fizetendők.

FELELŐS SZERKESZTŐ:

BETEGH PÁL

LAPTULAJDÓSNOS.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Székelyudvarhelyt, Kossuth-utca 31. szám, hova az előfizetések, kéziratok és hirdetések küldendők. Kéziratokat vissza nem adunk. — Hivatalos hirdetések 100 szóig szavankint 6, azon felül 4 fillér, magán hirdetések négyzet em 8 fillér, többszöri közlésnél 6 fillér. — Nyilt-tér sora 1 korona

Székelyudvarhely
emlék-ünnepe.

(Bgh) Solymossy Endréről emlékezünk, aki vérünk, husunk, szivünk, lelkünk volt...

Meghalt!? Nem! Székelyudvarhely város polgársága emlékében örökké élni fog...

Eszméi, irányelvei pihenhetnek ideig-óráig, de meg nem halhatnak, mert azok az iparos polgárság jövőjének alapjai.

Szakáts Mózes, Dr Vajda Emil és Solymossy Endre voltak e város iparos polgárságának szellemi vezérei. Mindnyájan sokat, önzetlenül dolgoztak. E három tanár emelte kulturális érzékét, értelmi színvonalát Székelyudvarhely polgári közönségének. De mind ezek között is Solymossy kimagaslott. Sajnos, hogy áldott jó szívének leghőbb vágyait s ezek között: az „Iparos Otthon“ létesítését, megalkotni már nem volt módjában. Pedig mily szép reményeket, mily nagy tetteket fűzött ehhez a fontos alkotáshoz!...

Azonban akár mint a ref. kollegium történelem és földrajz tanárát, akár a társadalmi széles körben lan-kadatlan buzgalommal végzett tevékenységét nézzük, mindenütt egész ember volt.

Csak most érezzük, csak most tudjuk, mi volt e város polgárságának Solymossy Endre; az alapos ok nélkül arisztokráciáskodók részéről *diszcizmadának* nevezgetett nagy lelkű férfi. Most tudjuk, mikor róla emlékezünk.

Majdnem két évtizeden át állott a polgári önképző és segélyző egylet élén, amelynek egyik megalapítója volt. Szervezte és megalapozta a szabad lyceumi előadásokat. Védnöke és egyik alapítója volt a „Magyarországi Munkások Rokkant- és Nyugdíj-Egylete“ 138-ik fiókpénztárának s ugyan ennek az országos egyletnek tiszteletbeli tagja. Hosszabb időn át a polgári zene- és dalegyletnek elnöke, az állami kő- és agyagipari szakiskola felügyelő bizottságának és a polgári leányiskola gondnokságának, a vármegyei iparfejlesztő bizottságnak, városi képviselőtestületnek, a vármegyei törvényhatósági bizottságnak tagja, a székelyföldi kereskedelmi és iparkamarának levelező tagja, két évtizeden át a megyei takarékpénztár igazgatósági tagja, az agyagfalvi székely emlék bizottságának nagytevékenységű elnöke, mozgató ereje, a ref. egyházmegye tanácsosa és a ref. kollegium tanár karának képviselője az egyházker. közgyűlésein.

Nagyjában ezek voltak Solymossy Endre közhasznú működésének tereimái. De ő még tovább vágyott. Mélységes szeretete többet kívánt, mert látta, érezte, hogy az ország házában székely véreit nem úgy képviselik, a mint arra szükség volna. Az iparos és kereskedő érdekeinek, melyek pedig a magyar haza legerősebb sziklavárai, nincsenek ott igaz lelkű, önzetlen harcosai.

Nincsenek, mert hiányzanak ott azok, kik a nyomorgó kisiparos, a tengődő kiskereskedő bajait, közvetlen forrásból ismernék. Alkalmuk nem volt, de nem is akarták, hogy legyen arra, mikép ez ismereteket alkalmoszerűen elsajátítsák. Hiszen csak lenézőleg, pillanatnyi szükségből állottak valaha is szóba egyik-másik kisiparossal, vagy kereskedővel.

Solymossy Endre ámbicióval, végtelen lelkesedéssel vetette magát a harcba. Polgártársai lélekzetet visszafejtő várakozással lesték szavait s anynyira biztak, hittek benne, hogy egyetlen intésére — élet-halál harcra is készek lettek volna mellette.

Ez a bizalom, ez a nagy szeretet adta kezébe Székelyudvarhely város országgyűlési képviselőségét is, melyet ő a spártai anya szavaival fogadott el, mint paizst: „ezzel vagy ezen!“ Ezzel térj meg a győzelmes harcból, vagy ezen hozzák haza holt testedet.

Mintha Petőfi izzó hazaszeretetének lángoló szózatát hallanók:

„Ott essem el én,
A harc mezején,
Ott folyon az ifju vér ki szivemből,
S ha ajkam örömteli vágszáva zendül,
Hadd nyelje el azt az acél zörejt,
A trombita hangja, az ágyudőrejt,
S holtestemen át
Fújó paripák
Száguldjanak a kivivott diadalra,
S ott hagyjanak engemet összetiporva.“

-- „Paizs e megbízó levél is; -- mondotta Solymossy Endre a képviselői mandátum átvételekor — átadja e nemes város, mint anya nekem, harcba menő fiának. Oh én értem ennek átvételekor az édes anya beszédét! Fogadom, ígérem, hogy: „ezzel vagy ezen!“...

Solymossy Endre beváltotta ígretét. Férfias önérettel, teljes lelkesedéssel küzdött e város előhaladásáért mindaddig, míg a végzet, a senkit és semmit nem kimelő halál becsületes szívének értünk való dobbanását meg nem szünteté.

A paizs kiesett kezéből és megdicsőült lelkét a Teremtő magához szólitá.

De mi hiszünk, bizunk abban, hogy mennyei honából is el-eljön mi közénk s édes szavaival bátorságot, erőt önt szeretteibe. Onnan is biztatólag int felénk: csak összetartás, testvéri szeretet és a magyarok nagy Istene megsegít!...

Ezzel a gondolattal, ilyen érzellemmel köszöntjük Székelyudvarhely város népét, derék polgárságát a mai ünnepe alkalmából, a melyen szeretettel megbecsüli volt vezérét és ezáltal önmagát.

A mely városnak ilyen hálás polgársága van, annak jövőjének fejlődéséhez erős reményt fűzhetünk, hova-tovább csak jót várhatunk...

Hódolat tehát Solymossy Endre emlékének és tisztelet Székelyudvarhely város polgárságának!...

Szabályozási terv.

(A városi és vármegyei közigazgatás és az államépítészeti hivatal figyelmébe.)

A megélhetésért és a létérti küzdelem nap-nap után nehezebb, elviselhetetlenebb lesz. A polgárság egyeteme feltartóztatatlannul rohan azon a lejtőn, amelyen az anyagi romlás fertőjébe jut, Szomorú, vitathatlan igazság ez, s nálunk csak az a sokkal szomorubb valóság, hogy a vezetésre hivatottak lelkét nem hatja át az a felemelő tudat, hogy őket a vezetésre éppen azért jelölte ki soruk, hogy erős kézzel, bátor szível ragadják meg válogatás nélkül a nép nyomorának segítő eszközét. A vezetésre hivatott közhivatalnokai kart át kell, hogy hassa az a tudat, mikép nem a nép, az adófizető polgárság van a hivatalnokért, hanem megfordítva — a hivatalok állanak fenn, a polgárság szolgálatára. —

A nehéz megélhetési viszonyokat ugyanis erősen fokozzák a mind erősebben megnyilatkozó elemi szerencsétlenségek, amelyek hoya-tovább a katasztrófák jellegét öltik magukra. Ezeket az elemi csapásokat legnagyobb részükben hanyagságok és mulasztások idézik elő, de minden esetben azok teszik elviselhetetlenné, aminek igazolására elég fejlemlíteni a folyó évben már négy ízben előállott árvizet,

Évek óta ugyanis köztudomásu dolog, hogy a Küküllő folyam elsősorban Kadicsfalvánál hagyja el a medrét. Ennek az az oka, hogy a kadicsfalvi határban a Küküllő alacsony parttal bír és igen keskeny medre van ahhoz, hogy egy nagyobb szerű esőnek a környékbeli hegyekről lefolyó vízcsepadékát levezetni képes volna. Másodsorban e természeti akadályokon kívül még számos mesterséges akadálya is van a víz lefolyásának s ez a mesterséges akadálya a malmokban és fafogó telepeken nyilvánul meg.

Ezt a körülményt az árvízvédelemre hivatott államépítészeti hivatal és a közigazgatási tisztviselői kar mindenik tagja feltétlenül tudja és ismeri s mégis bár évről-évre érezni kénytelen a lakosság az árvíz romboló, kártékony hatását, a védelemre hivatott hatóságok egyike sem tett eddig lépéseket az árvizek fenti okának megszüntetésére. A Küküllő medernek a kadicsfalvi határban levő részét mélyíteni meg sem kísérelték, — annak partját két oldalt védő töltések és nagyobb hullám-tér emelésével nem veszélytelenítették, s a malom hajtás, valamint fafogó vízcsepő gátakat meg nem szüntették. Tehát e tekintetben semmit sem tettek arra, hogy a polgárság árvízveszedelmét enyhítsék.

A szüntelen megisméltető árvizek további oka az, hogy a küküllőnek oly görbe, ide oda futó medre van, hogy már maga ez a körülmény lehetetlenné teszi a víz kívánatos gyors lefolyását. Jóllehet elvitathatatlan tény az is, hogy a folyam medre szabályozásának elfogadható akadályai nincsenek. Hiszen a székelyudvarhelyi határban, ha szorosan csak a belterületre szoritkozunk is, a Küküllőnek tizenhárom kanyarulata van és hat szigeteket alkot. Ezekre az ide-oda kanyargásokra és szigetekre szükség nincsen. azoknak a lakos-

ság egyeteme egyenesen kárát vallja, s ha van valakinek érdekében, az összesség érdekeit feltétlenül sérti, már pedig az egyoldalú magánérdek a közérdeket veszélyeztetni soha sem szabad.

Azonban a Küküllő folyam fent említett kanyarulatai közül magánérdeket is csupán kettő elégít ki, és pedig az, amely a sétatér alsó végén levő vízesapó következtében áll elő és a malomárkot látja el vízzel. Továbbá a héjasfalva—székelyudvarhelyi vasut hidján aluli vízesapó, amely a volt felső malomulcai malomhoz hajtja a vizet.

A malomárok vize némi hasznot hajt még a partján levő telektulajdonosoknak is, de ez a haszon szintén oly csekély, hogy szemben az okozott és okozandó károkkal, alig észrevehetővé zsugorodik. A malomárok ugyanis csupán a csertörőt hajtja és a partmenti lakosok mosó és öntöző vízszükségletét látja el. Tehát egyszer nem teljesít más-ként ki nem elégíthető szükség fedezetét, másrészt nem szolgáltatja a köz egyetemes érdekét.

A csertörő hajtó erejét ugyanis olcsó villam erővel lehet fedezni s az még egyáltalán nem fogja maga után vonni annak az iparnak a tönkretételét. A partmenti lakosság vízszükségletét pedig fedezheti a kutakból, ahogyan fedezik a szükségletüket a város más helyén lakó polgárok is. S ha pedig az, kutak hiányában ezuttal nehéz volna és akadályokba ütközne, az akadályt új kőkutak létesítésével kell haladéktalanul megoldani, amit indokoltá tesz a fentiekén kívül a tűzvédelem hathatósabb ellátásának szüksége is és lehetetlenséget nem képez, mivel például a Kossuth-utcán már van kut, s kizártnak tekinthető, hogy újabb két kuttal vízhiányban szenvedne.

Kadicsfalvaig a Küküllő természetes medrében egyenes folyással bír, sőt egész Betlenfalvaig egyenes folyásúnak mondható. Ennélfogva, amint már e öb is említettem, ezen a vonalon csupán medertisztításból és két töltés emelés által, nagyobb hullámtér alkottasából állana annak a teljes szabályozása.

Első nagyobb kanyarulatot az oroszhegyi patak beömlésénél képez, amely kanyarulata azonban megnövelhető lenne, ha innen a Csikszereda felé vezető országúttal párhuzamosan eszközöltetnék az átvágás, egyenesen a székelyudvarhelyi vasuti hidig. Onnan pedig az Orbán Balázs utcai vashid irányában keresztül a füzest és hasznavehetetlen gazonot termő első szigeten. Innen egyenes átvágással az alsómalomulcai fahidhoz lenne minden nagyobb költség nélkül vezethető a folyam, majd a sósrét és laksági részekről mindenütt párhuzamosan a vasuti töltéssel és annak keleti oldalán az ocfalvai hegyekig.

A Küküllő fenti módon való szabályozásának természeti akadályai nincsen, sőt az egész vonalon mód és alkalom nyílna arra is, hogy két oldalt megfelelő töltés és annak révén a víz szabad, akadálytalan lefolyását garantáló hullámtér alkottassék.

A szabályozás költsége részben fedezetet nyerne abban, hogy e révén a város közepontjában óriás terület válna szabaddá és alkalmassá az egészséges terjeszkedésre. A Paprét, a Ferecrendi barátok nagy kertje, az alsó rétnak a kollegium kert szomszédságában levő, ma kaszálló jellegű területén rövidesen utcák nyílnának és házak épülnének s megakadályoztatnék hosszú időre az, hogy a város lakossága kénytelen legyen Felsőboldogfalva felé és a szászok tábora hegytetőn építkezni s a városi jelleg kialakulását századokra lehetetlenné tenni.

A szabályozás fenti módon való rendkívül vezetése esetén ugyanis, a Kossuth-utcával párhuzamosan még két utca is nyílna, s azáltal a város tömörre válna. Ezenkívül a Küküllő tulpartján egész a vasut töltéséig szintén utak alakulnának, s az épi-

tendő törvényszék ugyyszólván a város közepontjába kerülne, míg ha az a szabályozást megelőzően épül fel, s az új hid a mai meder fölé épül, a városias jelleg kialakulhatásának örökre vége van, s maga az előbb-utóbb megejtendő szabályozás is, leküzdhetetlen akadályokba fog ütközni.

Később ugyanis, ha a törvényszéki palota felépül és a mostanihoz hasonló árvíz áll elő, minden hivatalos és nem hivatalos egyenre jön arra, hogy a Küküllő mai medrét fentartani nem lehet, hogy a mai állapot valóságos abszurdum. Hiszen a drága pénzen felépítendő palotát rövidesen a penészgomba keríti hatalmába, s e mellett gyakran előfog állani az a kellemetlen eset, hogy a hivatalnoki kar és a jogkereső közönség csodákon lesz kénytelen céljához jutni, ha ugyan eszébe fog jutni addig a város tanácsának, hogy az árvízveszély esete csodákról is szokás gondoskodni. Hogy ez mily épületes állapot lesz, azt könnyű elképzelni. Az pedig, hogy ez a szabályozást sürgetni fogja, teljesen nyilvánvaló, bár akkor már azt az emelkedő hid vagy méregdrágává vagy teljesen lehetetlenné teszi.

Már ma is évtizedek mulasztását kell pótolni, de ma még mindég nem késő. Gondolják meg a közélet vezetésére hivatott hivatali egyének, hogy a ma szükségletét ők kötelesek kielégíteni, s az e lap hasábjain felvetett sok üdvös eszme és terv közül ezt a végső és elhalaszthatatlan stádiumában levőt vigyék a megvalósulás elé, s ne szegyeljék azt, s ne tegye idegenkedőkké az, hogy e terv éppen az előttük oly nem nagyon kedves „Székely-Udvarhely“ hasábjain látott napvilágot, hanem vegyék úgy, amint van, hogy az a köz és kizárólag a köz érdekében áll, s mint ilyen érdemes a megvalósításra.

HODOSPARTI.

A tanítók és — a kivándorlás.

Irta: *Bálinth Zoltán.*

Jelige: „Extra Hungariam non est vita, si est vita, non est ita“ (4 folyt. és vége.)

16. A tanító legyen visszavándorlási biztos minden községben. Ha a községből valaki idegen földön tartózkodik a könnyebb megélhetés végett e külföldieskedőnek itthon maradtjaival lépjen a tanító összeköttetésbe. Tanulmányozza azokat az okokat, melyek azt az illetőt a kivándorlásra kényszerítették s így a család útján a kivándorlóval érintkezésbe jöve, visszatelepítését előmozdithassa. Ha az illető földművelő volt a Gazdaszövetség és Gazdakör révén vétel útján birtokhoz juttatja, ha gazdasági munkás volt, akkor szintén a nevezett intézmények fent elősorolt módozataival szerezhet a tanító oly helyet, hol nyugodt életet élhet, persze a megfelelő munka elvégzésével. Ha iparos vagy kereskedő, akkor az ipar- és kereskedelmi kamarák révén, szintén a megélhetési források egész sorozata tárul az illető elé.

Egy faluból két iparos és egy földműves Amerikába nehéz, testet, lelket őrő munkában tengették napjaikat. Az Újvilágból hazaküldött leveleikből, melyeket rendszeren a tanító olvasott el a családtagoknak, a folytonos bánat és jajgatás hallatszott. A tanító látva ezt, felhasználta az alkalmat; érintkezésbe lépén a családdal, ezek útján érintkezésbe jött a kivándorlókkal! Feltárta a tanító a kivándorlók előtt a Gazdakörnek birtokvételeit és azt, hogy mily módozatok közt hajlandó azt nekik elárusítani; feltárta a nyugodt életet stb. Így a kivándorlókat birtokvételehöz juttatta s ma itthon vigan dalolva dolgoznak Isten kék ege alatt a mindennapi kenyérért. Az iparosok pedig műhelyeikben végzik munkáikat s mindegyiküknek szép, egészséges lakásuk van.

Egy másik tanító pedig megalakította a községben a fogyasztási szövetkezetet s kezelőnek egy Amerikába kivándorolt egyént alkalmazott, aki szívesen hagyta ott teglahordói állását, hogy idehaza tisztességes helyét betöltse.

Részletesen igen hosszú volna leírni ezen eljárást. Valaki érvül azt veheti, hogy a tanító fizetéséből nem telik Amerikába levelezésekre, mert az sokba kerül. Igaz, de nem is kell, hogy a tanító saját maga fizesse a levelek portó költségeit; ezer örömet fedezik a levelezési költségeket a kivándoroltak itthon maradtjai. A tanítónak csak az írásbeli munkát kell elvégeznie, ezt pedig megtenni, erkölcsi kötelesség.

Olyan községben, ahol vasútállomás van, a talaj pedig nem termőképes, hanem agyagos vagy palás, ott a tanító a földtulajdonosaival szövetkezeti alapon állítson téglagyár- és cserépgyárat. Ez nemesak a munkásoknak nyújt jövedelmet, de úgy a tulajdonosoknak, mint a részvényeseknek szép hasznot hajt.

Ime a tanító munkája, illetve teendője a Gazdaszövetséggel és Gazdakörrel karöltve a népmentés nehéz munkájában.

Nem egy napi munkáról van itt szó. Egy nemzedéket kell így nevelni. Ha ma megkezdjük a kivándorlás elleni harcot, sikerét mihamarabb látni fogjuk. Csak esügedni nem szabad. A tanító ne várjon minden fáradságért pénzbeli jutalmat. Jutalma egyelőre az, hogy lelkiismerete mindig sugja: Jól teljesítetted kötelességedet, embert mentettél meg a magyar hazának; a község pedig tisztelettel, szeretettel veszi körül az ő tanítóját s így az ő mostani sorsa is javulni fog. Jól elkészített talajból jobb áldást várhatunk...

A tanító, ha ily munkát végez, e munkájában a hatóságoknak is segítségére kell lennie. Az állam, ha szubvenciót ad olyan hajóstársaságoknak, melyek a kivándorlást előmozdítják vagyis fizetésért a magyar népet hontalan bujdosókká teszik, adjon szubvenciót a hajóstársaságoknak olyan címen is, hogy a kivándoroltak visszatelepítésének szolgálatában álljanak. A kivándorlásnál tulajdonképp a hazahozatal díját is fizetettetni kellene és ingyen hoznák haza őket.

Ha népünk, úgy az iskolába, mint a társadalom különféle intézményeiben úgy, lesz nevelve, hogy a kivándorlástól irtózik a lelketlen izgatók esábszavaira nem ügyelget s ha a nép erkölcsi és anyagi boldogsága érdekében teljes ámbicióval munkál a tanító, akkor nagy, boldog, megelégedett lesz a nép.

Mélységes hit, törhetetlen, szent hazaszeretet, rendületlen bizalom a jó akaratú vezetők, ragaszkodás a Gazdaszövetség iránt s ha ezen érzésekkel van a nép szíve eltelve és dolgozik, ámbiciózus munkában lelő örömet, jellemes, becsületes polgár lesz, aki szentnek tartja a törvényt, becsüli a felebarátját; akkor teljesül a legnagyobb magyar mondása: „Magyarország nem volt, hanem lesz“, s a nép fennen kiáltja: „Extra Hungariam non est vita, si est vita, non est ita“.

Adja Isten, hogy így legyen!

Közgazdaság.

Az udvarhelyvármegyei gazdasági egyesülettől.

Szám: 399—1912.

Felhívás.

A gazdasági egyesület elnöksége felhívja az egyesület tagjait, esetleg más baromfityénysztokeket is, hogy amennyiben szép minőségű nemes baromfival (sárgaorpington, emdeni lud, peckingi kacsa) rendelkeznek, lehetőleg szept. 25-ig az egyesületi titkárnál jelentsek be, hogy miből hány darabot tudnak eladni, hogy a földműv.ügyi Miniszter urnál lépések legyenek tehető azok megvásárlása iránt.

Székelyudvarhelyt, 1912. szept. 12.

Az elnökség.

HIREK.

A mai ünnepség d. e. 11 órakor, a vármegyeház díszterében kezdődik. Délután 1 órakor közebed és este pont fél nyolckor táncal egybekötött műkedvelői előadás a Budapest-szálló színháztermében. Ohajtandó, hogy Székelyudvarhely város polgársága teljes számban ott legyen és a közönség érdeklődését más irányú összejövetelek ne zavarják. Reméljük is, hogy ünnepontásra senki sem vállalkozik...

— **Az Erdélyi ellenzék.** Impozánsnak és nagyjelentőségűnek ígérkezik az erdélyi ellenzék monstre-népgyűlése. Eredetileg szept. 15-ére tervezték a Kolozsváron tartandó gyűlést, de a szövetkezett ellenzék intézőbizottságának közbenjárására október 6-ikára halasztották. Erre a napra Apponyi Albert gróf is megígérte a részvételét és Justh Gyula is kilátásba helyezte, hogy megjelenik. Eddig tíz vármegye — Torda-Aranyos-, Marostorda-, Háromszék-, Csik-, Alsóféhér-, Küküllő-, Udvarhely-, Brassó-, Hunyad- és Szolnok-Doboka — ellenzéki pártjainak vezetőitől érkeztek jelentkezések a népgyűlésen való részvételre.

— **Kinevezés.** A vármegye főispánja Stemmer Viktor Dénes vármegyei díjnokot a parajdi járásba irodasegédtszítnek nevezte ki.

— **Dr Daróczy Endre ügyvéd** irodáját Székelyudvarhelyt, Bethlen-utca 7. sz. alatt megnyitotta.

— **A Magyar Nők Parlamentje.** Vargyas Endréné, a Magyar Urinők Egyesületének titkára így szól a mindenkép világfelforgatásra törekvő nőkhöz:

— Lehetetlen, hogy a férfit leszállítsuk mai polcáról; nekünk nem kell a szavazati jog. Én a férfiben férfit akarok látni, ellenzem azt a jogegyenlőséget, amely a férfit mintegy leszállítja a nőhöz. Nekünk semmi közünk a politikához, intézzék el azt a férfiak, a nőnek a természet és a gondviselés más szerepet szánt. Hisz kérem, az borzasztó, a férfiak ma-holnap minden pályáról leszorulnak és csakugyan nem marad más szerepük, mint hogy otthon dajkálják a gyereket! A hivatalok tele nőekkel, az egyetemen nők, egyik női doktor a másikat éri, hová vezet ez? Ma már minden házmesterleány irodába jár és ha még a szülőket segítenék a keresményükkel vagy megtakarítanak a pénzt, — de kalap, bluz, cipő, kesztyű, erre megy el minden. A divat, a fényezés és ezzel együtt a külföldi ipar pártolás, ez az eredménye annak, hogy a nők előzönlük a hivatalokat és jogosulatlanul kiszorítják onnan a férfiakat. Ha ezt a tendenciát akarják még jobban megerősíteni a női szavazati joggal, akkor százszor nem kell a szavazati jog. Igen, legyen nekünk parlamentünk, de a mienk, a Magyar Nők Parlamentje...

— A női oktatás, nevelés, a nők ipari foglalkoztatása, a mezőgazdasági munkában való céltudatos kiképzés, izlés, hazafiság, nemzeti érények fejlesztése, a népviselet tisztaságának megmentése, jótékonyosság, gyermekvédelem, száz és ezer teendő van itt, — így agítál a nemzetes asszony — amit a nők jobban, hasznosabban, lelkiismeretesebben el tudnak látni, mint a férfiak. Mit ér az, ha a mi szavazataink még jobban összezavarják a férfiak villongásait? Mit ér, ha egyszer valamikor majd néhány nő bejut a képviselőházba? Egy-két nő ott ugy se vivhat ki semmit a nőkért. Attól pedig, hogy egyszer többségre jussanak a nemzet parlamentjében, az Isten mentse meg ezt az országot.

— **Új lelkész.** A homoródszentlászlói ref. egyház hívei, hova Ábránfalva és Miklósfalva is tartozik, egyhangulag lelkészének hívta meg *Bucsi* Endre székelyudvarhelyi ref. segédlelkészt, *Bucsi* Lajos iparos polgár-

társunk fiát. A beköszöntő e hó végén, esetleg október első vasárnapján lesz, amelyen valószínűleg *Vajda* Ferenc ref. esperes is résztvesz; beiktatja az új lelkészt. *Bucsi* Endre középiskoláit Székelyudvarhelyt végezte és theologiai tanulmányai után Szilágyvármegyében Bogdándon, majd Háromszékvármegyében Közéapján volt segédlelkész. Mind a két helyen E. M. K. E.-daloskört szervezett és élénk tevékenységet fejtett ki a községitársadalomban is. Junius 30-án nagyszabású ünnepség keretében avatták fel Közéapján a daloskör zászlóját s ugyanekkor vett búcsút ottani híveitől, kik rajongó szeretettel vették körül az agilis, nagy szervező képességgel bíró kispapot. A homoródszentlászlóiak jól választottak és ehhez csak gratulálhatunk nekik, miután *Bucsi* Endrénben minden ügyesbajuk iránt érdeklődő, tevékeny lelkészt nyernek.

— **Nem mennek a templomba** Székelyderzs községben mindaddig, míg tanítójukat vissza nem helyeztetik. Ez ellen a csendőrök sem tehetnek, mert puskatussal senkit nem lehet templomba kényszeríteni, de még arra sem, hogy a főispánt, mint földi hatalmasságot, térdepelve imádják.

— **Az árvíz** mindenfelé nagy pusztításokat okozott Erdélyben. Vasárnap — mint tudósítónk írja — Székelyszombor községet is elárasztotta a Homoród vize. Behatolt a lakóházakba és gazdasági épületekbe, a hidakat, vizpartokat sok helyen megrongálta. Az országúton egész nap szünetelt a közlekedés; feltartóztatta a Homoród felől érkező postakocsit is, amely fél öt órafelé indult aztán egy méter magas vízárdatban Oklánd felé. A réten a sarjuteremés, kapás növények, kertekben a vetemények tönkrementek. A kár igen nagy a Homoród mentén fekvő községekben és így a legnagyobb nyomortól lehet tartani.

— **A méhlegelő javításáról** szóló, Gál Imre tükár nagyfontosságú felolvasásának befejező részét, mai számunkból térhiány miatt kellett kihagyjunk.

— **Országos Köztársasági Párt.** Szombat este, szeptember 7-én, Budapesten hivatalosan is megalakult a köztársasági párt az ország minden részéből összesereglett, mintegy kétszáz republikánus részvételével. Az egész országból megválasztott 49 tagu pártvezetőség névsora a következő: Elnök: Dr Nagy György. Tiszteleti elnök: Szappanos István, volt képviselő (Kecskemét). Al-elnökök: Espersit János dr ügyvéd (Makó), Jánossy Zoltán ref. lelkész (Debrecen), Szacsavay Gyula dr ügyvéd (Kézdivásárhely). Jegyzők: Kiss Árpád dr ügyvéd (Sepsiszentgyörgy) Láncey Simon dr (Hódmezővásárhely), Vida Gyula dr (Budapest). Pénztáros: Szanó Imre tanító (Hódmezővásárhely). Választmányi tagok: Ács Jenő dr ügyvéd (Szabadka), Bodroghy Sándor földbirtokos (Hódmezővásárhely), Dienes Jenő dr ügyvéd (Kézdivásárhely), Enyedi Barnabás hirdapíró (Budapest), Farkas István földbirtokos (Szilágyosomlyó), Gabányi Miklós volt képviselő, Fábry Károly volt képviselő (Békéscsaba), Gábor Antal ny. postafelügyelő (Brassó), Geszner Imre dr lapszerkesztő (Szombathely), Gravácz Ferenc lapszerkesztő (Hódmezővásárhely), Jáni György dr (Marosújvár), György János dr ref. lelkész (Bodonkut), Kacsóh Lajos dr ref. lelkész (Gyón), Kalmár Antal dr író (Budapest), Kecskeméthy Ferenc volt képviselő (Békés), Kiss Pál dr ügyvéd (Makó), Kolonics József dr ügyvéd, (Nagylak), Korányi Márton kereskedő (Budapest), Korom Lajos kereskedő (Mindszent), Kóréh József téglagyáros (Hódmezővásárhely), Kovács László tanár (Budapest), Lévy Ferenc dr ügyvéd (Szeged), Maurer János gazdasági szaklapszerkesztő (Kecskemét), Megyaszai Mihály ref. lelkész (Felsőcsernáton), Pásztor Ede lapszerkesztő (Nagy-

várad), Petri Zsigmond iparos (Nagyikland), Péter Ödön unitárius lelkész (Homoródjánosfalva), Péterváry Sándor ny. városi számtiszt (Ujvidék), Sebők József főkönyvelő (Bikszád), Simándy István dr ügyvéd (Torda), Szombathy István földbirtokos (Zágon), Temunovich Zoltán dr ügyvéd (Szabadka), Tornya Gyula dr ügyvéd (Csákova), Várady Miklós dr ügyvéd (Székelyhid), Wágner Károly dr nyomdatulajdonos (Budapest), Wirker Károly kereskedő (Cegléd), Szappanos István megáldotta a magyar republikánusokat. Espersit János makói ügyvéd és Kacsóh Lajos gyóni református lelkész indítványára az alapszabályok kidolgozására öttagu bizottságot küldtek ki. Elhatározták, hogy a legközelebbi közgyűlést 1913. április 14-én Makón tartják meg. A gyűlés pártjelvényül elfogadta a Kossuth Lajos által 1849-ben megállapított republikánus jelvényt: a magyar címet, melyen korona helyett babérokoszorún keresztbe fektetett kard látható.

— **Harmadik osztály** lesz a gyorsvonaton — előre láthatólag — ez évi október 1-től kezdődőleg. Nekünk, kik Budapestől a legtávolabb vidéken vagyunk, ez mindenestre vigasztalásul szolgálhat a felemelt vasúti díjszabás enyhítésére.

— **Köszönetnyilvánítás.** Azon őszinte barátok és jó ismerősöknek, a kik felejthetetlen és szeretett férjem hirtelen történt elhalálózása alkalmából őszinte részvétüket kifejezték, ezen az uton mondok hálás köszönetet. Özv. Heitz Vilmosné.

— **Értesítés.** Tisztelettel szíves tudomására hozom a mélyen tisztelt nagyközönségnek, hogy az őszi idényre a legújabb férfi és női divatujdonságok: kalapok, ruhaszövetek férfi és női felöltők dus választékban raktárra érkeztek és a legutányosabb árakban rendelkezésére bocsátom. Mindenkinék saját érdekében ajánlom szíves megtekintését szükségletei esetén. Tisztelettel: SZENKOVITS JÁNOS utóda.

— **A szamóca nevelési módja.** A Fischer és Társai nagyenyedi faiskolák és szőlőültvénytelepek cégnek legújabb árjegyzékéből ezeket olvassuk: A szamóca kertjeink legkorábbi és legnemesebb gyümölcse. Ugy nyers állapotban, mint gyümölcsnedvvé feldolgozva igen keresett áru, miért termelése nagyon jövedelmezőnek mondható. A palántákat úgy őszi (augusztus-szeptember), mint kora tavasszal, jól előkészített talajba ültetjük. Őszi ültetés mellett a következő tavaszon már egy kis termésre számíthatunk. Házi kertjeinkben a palántákat 120 m. széles ágyásokba ültetjük, nagybani termelésnél folytatólagosan egymástól 50—60 cm. távolságban fekvő sorokban, a palántákat egymástól 40 cm.-re ültetjük. Arra különösen ügyeljünk, hogy az ültetésnél a palántákat iszapolva, jól benyomkodjuk. Igen hasznos az ágyást komposztal vagy mas rothadt trágyával befedni, mi mellett figyelünk kell arra is, hogy a palánták szabadon maradjanak. Az ágyás tisztán tartandó és állandóan lazítandó. Száraz időjárásnál alapos öntözés szükséges. A nyár folyamán képződő tősarjakat minél gyakrabban csipegessük le, mivel ezáltal az anyatövek fejlődését előmozdítjuk. Ha a tősarjakat szabadjára fejlődni hagyjuk, rövidesen elvadul az egész ültetvény, az anyatövek elgyengülnek, a következő évben silány termést hoznak és nemsokára kipusztulnak. Mivel egy szamócaültetvény 3—4 év alatt leéli magát, üreges lesz és keveset terem, hogy pótlás állandóan kéznél legyen, megfelelő mennyiségű új ültetéseket eszközöljünk. Ajánlott fajok: Helgoland, Laxton Noble, Vilmos császár, Sharples, Győző, Rubezahl, Louise királynő.

— **Csomagoló papir** kilószámra kapható a lap kiadóhivatalában Kossuth-utca 31.

1. Kiadó urilakás

a Batthyány-téren. Emeleten: 1 nagy utcai áltányos: három, vele összefüggő és 1 kis átjáró szobából álló lakás, azonnal, vagy szept. 29-re kiadó!

2. Udvari lakás

ugyanott két szoba, konyha és hozzávalókkal, földszint, kiadó. Egyik nagy szoba alkalmas: szabónő, masamódnő stb.-nek

3. Ugyanottan

udvari földszintes lakás 1 szoba, konyha és hozzávaló helyiségekkel kiadó és azonnal is elfoglalható.

4. Csere

utcában 3 szobás, konyhás, kamara, pince, fatartó, sertésol, tyukol, galambbug és külön udvarral, kuttal, gyönyörű rózsás kerttel, gyümölcsfákkal. Kedves, csendes lakás egészséges helyen. Pék József építő mestere volt. Azonnal vagy szept. 29-től kiadó.

5. Csere

utcában három szoba egyik jó műhelynek konyha, kamara, sütőház külön udvarral. A Herczeg Albert féle házban kiadó, esetleg eladó, olcsón és kedvező fizetési feltételek mellett!

6. Csere

utcában, a 3-dik ház az aljban, a kuton innen, néhai Kandó-féle házban: kiadó egy két szobás és egy szobás lakás, fatartó, sütővel, külön udvarral, azonnal el is foglalható!

7. A tábor

utcában a köz-kórház háta megett: két szobás, kamarás és konyhás, pince, fatartó, tyukol, sertés paja és esetleg istállóval és szerkesszinnel is, csak egy lakos van még az udvaron, kitűnő vizű kuttal kiadó! A lakás alatt van egy nagy magas, tágas nagy műhelynek alkalmas pince helyiség. Van egy külön egyes szoba is, mely külön is kiadó!

8. Eladó házhelyek, belsőségek!

Az országút mentén Bethlen utcában, avasút mellett, a bejárónál balra levő belsón, mely Vajda Lajos faraktára volt, ELADÓ. Párcellánként az egész 5 belsőre felosztva 5000 koronáért darabja! Vendéglőnek, kereskedésnek, nyílt üzletnek, fakeskedésre rendkívül előnyös, mert hátul a vasútra is rakodó kapu nyitható. Bármiféle épület építése kőből engedélyeztetik bárkinek is. ELADÓ RÉSZLETFIZETÉSRE IS!

Szamóca,

legalkalmasabb ültetési ideje most van. Erőteljes, átültetett csemetéket készen csomagolva 100 darabonként 7,50 koronáért szállítanak Fischer és Társai faiskolák és szőlő oltványtepei Nagyenyed.

MEGHÍVÓ

A székelyudvarhelyi ipari és gazdasági hitelszövetkezet mint az Országos központi hitelszövetkezet tagja folyó hó 22-én a szövetkezet helyiségében rendkívüli közgyűlést tart, melyre a tagok azon figyelemzetéssel hivatnak, miszerint kellő számú tag megjelenése esetén folyó hó 29-én a rendkívüli közgyűlés — az alapszabály 40 § a értelmében — tekintet nélkül a tagok számára fog megtartatni.

Székelyudvarhely, 1912. szept. 12. Igazgatóság.

9. Kuvarkertbe

nagy gyümölcsös kert FELPÁRCELLÁZVA több házhelyre, megtekinthető terv szerint! Három utca fronttal eladók örök áron. Vevőknek olcsó fővény, téglavetett hely biztosított. Gyönyörű mind nemes fajtákkal, melyek már teremnek. Jó ivóviz kuttal! Igen alkalmas lenne tisztviselői telep, vagy más társaságok tagjainak, kik így magukban építhetnének és lakhatnának. Ha a pénzügyi viszonyok javulnak, magam szerzek reá kölcsönöket az építésre!

10. Tábor

utcában gyönyörű gyümölcsös kertben TAXÁS házhelyek eladatnak, illetőleg kiadatnak huzamos időkre! Kitűnő kut az udvaron, közös sütő kemence stbivel! Az utca már csaknem egészen be van építve!

Külömbféle kiadandók vagy eladandók!

11. Faraktárnak: a barom piactér melletti bekerített hely: külső fele kiadandó és azonnal át is vehető. Belső felén már van faraktár!

12. Homoródi borviz szállításra a városba korsókba előfizetőknek kiadandó kétféleképpen is. 1. A szállító kap a behordás és széthordásért és elosztásért az előfizetőknek havi 200 K-át. 2. Vállalkozásba veszi a szállítást, korsót, szekeret, míg maga beszerzi. én adok, mely esetben 230—240 K-át kereshet

13. Nagyalambfalván eladó az országút mentén egy kitűnő helyen, a korcsoma mellett fekvő nagy belső. Mindenre, de iparosnak, különösen alkalmas 2000 K-ért. Azonnal át is vehető. Jó kut van rajta.

14. Nagyalambfalván eladó egy 28, egy 14 és egy harmadik 9 holdas, erdő szép tűzifa állománnyal, mely legszebb a község határába. Az országúttól pár száz lépésre „Várfele” nevű helyen a Vágás pataka, melyen a falun innenfelüli hid vezet át. Székelyudvarhelyről is megjárható egy nap kétszer! Igen előnyös vásár, fogattartóknak.

15. Fentiekről értekezhetni levélben vagy személyesen a tulajdonos:

Nagysolymosi
Köncz Armin
gyógyszerész Székelyudvarhely.

Hirdetés

az üzlet lelke! Hirdetés nélkül nincs forgalom! HIRDESSEN tehát a „Székely-Udvarhely”-ben

Kerestelik

egy utazó, aki a kereskedőket látogatja meg Székelyudvarhelyt és a szomszéd helyiségekben egy októberben üzembe jövő

Bouillon-kockagyár-hoz.

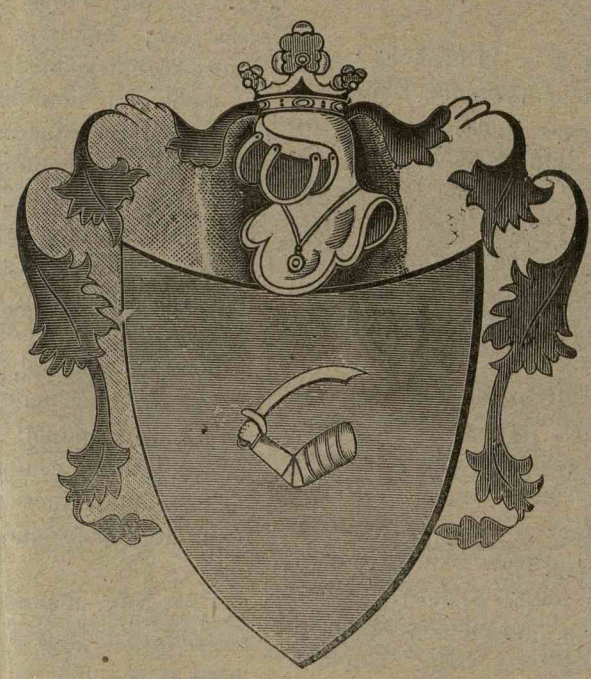
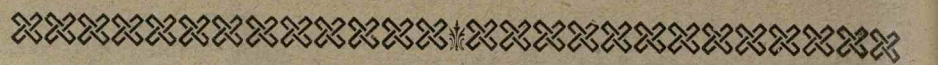
Ezek egy új módszer szerint készítenek és olcsóbbak, izletesebbek, kiadósabbak, mint minden konkurrens gyártmány és teljesen pótolja a húst. — Ajánlatok referenciák megadásával „1303 H. N. Rudolf Mosse, Wien” címre küldendők.

Eladó olcsón

egy szép és jó Daniel-féle cserépkályha. Hol? Megmondja a lap kiadóhivatala.

Eladó ház

Árpád-utca 64. számú ház eladó Értekezhetni özv. Sándor Dénesnél.

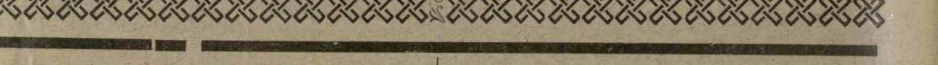
A dályai
Abrán-család
nemesi címerét mutatjuk be e helyen. Ez a címer és a család történetének leírása, a legrégebb korszaktól való le származási táblázattal az

Udvarhely vármegye Nemes Családjai

című, Pálmay József szerkesztésében és Betegh Pál kiadásában megjelent disztribúción található.

Számos család címere és leírása, leszármazási táblázata van e nagyszabású műben. Mindenkinek érdeke, hogy míg a készlet tart, beszerezze.

Kapható füzve 16 koronáért Székelyudvarhelyt a kiadónál.

Az ecet

a háztartásban nélkülözhetetlen szükséglet. De nem az ecetszeszből, hideg uton előállított folyadék melyet a kádicsfalvi természetesen főzött ecet már széleskörben kiszorított. Székelyudvarhelyt és vidékén ma minden gondos háziasszony kizárólag az özv. Gergely Jánosné szül. Finta Lina kádicsfalvi ecetgyárából fedezi szükségletét. E kitűnő ecet eredeti jó minőségben kapható Székelyudvarhelyt: Darvai Albert, Szentpéteri Gergely, Márk testvérek, Haab és Heitz, Csató és Kun, Réther János, Tamás Balázs, Gáspár és Pap, Gál János utóda, Fernengel Gyula, Karda Dénes, Zárug Antal kereskedőknél. Ha egészségét és életét szereti, akkor csakis kádicsfalvi ecetet használjon.

Czell Frigyes

és Fiai

bortermelők és borszármazók Medgyes. Legjobb beszerzési forrás természetadta valódi erdélyi hegyi borokban. Hordókban és palackokban. Kitűnő sajáttermés és vörös borok.

Eladó véredek.

Két darab 8 hónapos him és nőstény véreb, mely, Frigyes főherceg vérebével volt párosítva, mind a kettő garantált tiszta faj, semmi szépség hibájuk nincs — 300 és 200 koronáért eladó. Cim: özv. Kerbolt Ferencné VINKOVCE (szerénvárm.) Florián u. 6. sz.

Bélyegzők és pecsétnyomók mindenféle kivitelben gyári áron pontosan, hibátlan szövegezéssel kaphatók „Székely-Udvarhely” kiadóhivatalában (Betegh Pál könyv-és papír kereskedésében) Székelyudvarhelyt. Vidéki megrendeléseket az ország bármely részébe gyorsan teljesít.

BOR!

Fernengel Gyula székelyudvarhelyi borszármazó

a legjobb minőségben, nagy választékban és legelőnyösebb árak mellett nagyban és kicsinyben kapható

NIGRIN

a legjobb cipőkrém az egész világon

Az eddigi világhírű wiksnek vitriol nélküli gyártása is. St. Fernolendt Wien III. cs. és kir. udvari szállító.

80 éves gyári fennállás.

Betegh Pál könyvnyomtató és könyvkötő-intézete Székelyudvarhelyt.